

153 . Plosca | Comuna: Bistreț | Județ: Dolj | Punct: Cabana de metal | Anul: 2000

Anul: 2000

Cod RAN: 70931.02

Perioade: Preistorie, Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Neolitic, Eneolitic, Epoca bronzului timpuriu, Epoca bronzului, Hallstatt, Epoca romană târzie, Epoca migrațiilor, Evul Mediu

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Corina Borș, Monica Chicideanu, Constantin Ciuculescu, Alexandru Dragoman, Ion Motzoi-Chicideanu, Sorin Oanță-Marghitu, Florin Ridiche, Meda Tache, Bogdan Tănăsescu, Tiberiu Vasilescu

Instituții: CIMEC - Institutul de Memorie Culturală, București, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Universitatea București, Facultatea de Istorie, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Național de Istorie a României, Muzeul Olteniei, Craiova, Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", București, Muzeul Județean "Teohari Antonescu", Giurgiu, Universitatea Creștină "Dimitrie Cantemir", București

CERCETĂRILE ARHEOLOGICE DIN ZONA LACULUI BISTREȚ (Jud. Dolj)

Raport

Campania anului 2000 în zona lacului Bistreț, a fost dedicată în principal continuării cercetării cimitirului de incinerare din punctul "Cabana de metal", situată pe malul de S al Lacului Bistreț (Bazinul 1), în dreptul și pe teritoriul satului Plosca, comuna Bistreț, județul Dolj.

Finanțarea cercetării a fost asigurată de fonduri Ministerului Culturii prin intermediul Institutului de Arheologie "Vasile Pârvan" și de către Muzeul Olteniei din fonduri județene.

Reamintim faptul că zona lacului Bistreț este continuu afectată de distrugeri datorite, pe de-o parte eroziunii naturale, deosebit de active în lunile de iarnă - primăvară, care duc la surparea continuă de către apa bălții a malului de S cel mai expus la vânturile dominante, precum și factorilor umani. Din aceste motive colectivul șantierului arheologic a efectuat și efectuează în fiecare an verificări de teren în scopul salvării obiectivelor arheologice. În vara anului 2000 situația în punctul "Cabana de metal" era destul de gravă, ca urmare a înaintării apei către S cu încă circa 6 m față de aliniamentul din anul precedent, ceea ce a dus la distrugerea a încă unei părți din necropolă. Spre deosebire de ultimii doi ani, nivelul apei era foarte scăzut, ca urmare a lucrărilor de reparații efectuate de S.C. Piscicola Dunăreni S.A., astfel că verificările arheologice anuale arheologice au din nou posibile.

S-a săpat în trei puncte. Primul dintre acestea este "Cabana de metal 1", obiectivul fiind constituit de cimitirul din epoca bronzului, al doilea "Botul puriceanului", situat tot pe malul de S al lacului Bistreț, în zona în care prin cercetările de suprafață din anii precedenți fusese identificată o zonă cu mult material Coțofeni și punctul "Cabana de metal 2", situat la 150 m E de primul, pentru verificarea unui complex hallstattian timpuriu scos parțial de apă. Totodată s-au mai făcut verificări de suprafață în punctul "Nasta - La butoi" și pe grindul Petrișor - Odină situat la S de satul Hoarca, azi Bistrețul Nou.

Cercetările la cimitirul de incinerare din epoca bronzului au continuat prin deschiderea a unor noi suprafețe spre S și spre V în încercarea de a salva cât mai multe complexe funerare din zona afectată de apă și din cea afectată de un drum de țară intens circulat. Celor 35 de morminte de incinerare descoperite în campania 1999 li s-au adăugat alte 14 înmormântări, totalul mormintelor descoperite până acum fiind de 49. Un prim element de noutate în această campanie îl constituie mormintele 48 și 49. Acestea fac parte dintr-o categorie mai puțin frecventă în mediul culturii Gârla Mare, în sensul că resturile cinerare nu se găseau depuse în urne, ci fuseseră în ambele cazuri depuse în groapă, alături cu elemente de inventar - vase, sparte însă -. Cele două morminte, din cât s-a cercetat până acum din cimitir se plasează către extremitatea apuseană, unde, deocamdată nu au fost descoperite morminte de incinerare cu resturile depuse în urne. În

schimb, în suprafețele nou deschise spre S au mai fost descoperite alte 10 morminte de incinerare în urnă (M. 38, 39, 40 - 47), unul dintre acestea fiind dublu (M. 42). Alte două morminte au mai fost descoperite în apropierea actualului mal al lacului, unde este foarte probabil că între cele două campanii (1999 - 2000) apa a mai distrus morminte. Din cât se poate observa până acum înmormântările din epoca bronzului au fost grupate, putându-se distinge oarecum câteva aglomerări de morminte, în colțul de NE (M. 3 - 4, 6, 9, 11), un alt grup imediat la S de acesta (M. 16a-d, 14, 17, 19), grupul mormintelor 15, 18, 43 și 44, apoi grupul mai compact al celor dinspre SE (M. 31a-b, 32 - 35 și 38 - 39), ca și zona mormintelor de incinerare în groapă de care am amintit deja. Particularitățile solului în care au fost săpate gropile funerare - nisip amestecat cu aluviuni, omogenizat prin inundații repetate - nu au permis decât în patru cazuri (M. 37, 43, 48 - 49) surprinderea planului gropilor funerare, de fiecare dată circulare, cu dimensiuni mai mari decât grupul vaselor depuse. Inventarele funerare se înscriu cu puține abateri, în schema aș zice clasică a mormintelor Gârla Mare: urnă, capac, vase adiacente, depuse în interior, mai rar, sau la exterior. Drept urne au fost folosite vasele pântecoase cu sau fără torți, din variantele simplă sau etajată, uneori au fost folosite drept urnă și vasele de tip kantharos (M. 38 și 44) sau, în cazul mormintelor de copii, cești (M. 43 și 46), mai trebuind a fi menționat și un caz în care drept urnă a fost folosită o jumătate dintr-un vas dublu - Zwillingsgefäß (M. 47). Drept capace cel mai adesea au fost folosite castroanele cu una sau două torți, iar vasele adiacente sunt în majoritate cești cu o toartă, dar și pixide, castroane sau vase kantharos și, într-un singur caz (M. 47) o jumătate de Zwillingsgefäß. Ca piese aparte de inventar poate fi menționat în primul rând altarul miniatural din lut din M. 38, ca și figurina antropomorfă din același mormânt. În mormântul 47 a fost descoperit printre oasele arse din urnă și un Lockenring din bronz, deformat de foc.

Cimitirul de incinerare Gârla Mare este cel de al treilea cercetat în zona lacului Bistreț, alături de cel bine cunoscut de la Grindu Tomii (cercetat în anii 1943, 1955 - 1956) și cel de la Ostrovogania (cercetat în anii 1985 - 1993). Distanța relativ mică dintre aceste necropole pune o problemă aparte privitoare la organizarea mai largă a spațiului funerar al unor comunități Gârla Mare, în mare măsură contemporane, după cum o arată inventarele.

În zona Lacului Bistreț au fost depistate în urma cercetărilor de suprafață din anii 1983 - 2000 mai multe puncte cu descoperiri de tip Coțofeni, majoritatea în curs de distrugere datorită acțiunii de eroziune produsă de apa lacului. Se impunea, așadar, începerea cercetării prin săpături arheologice a acestor puncte. Necesitatea cercetărilor arheologice privind locuirea Coțofeni din zona Bistreț este subliniată și de prezența unei cantități remarcabile de ceramică decorată cu șnurul ce apare asociată cu materialele Coțofeni propriuzise. Din aceste motive, începând din anul 2000 studiul locuirii Coțofeni în zona Bistreț a devenit unul dintre obiectivele principale ale cercetărilor arheologice din zona Lacului Bistreț, alături de cele privind siturile Gârla Mare și, respectiv, locuirea hallstattiană timpurie.

Săpăturile au început în anul 2000 în punctul "Botul Puriceanului", pe malul de S al lacului, în dreptul satului Plosca, la aproximativ 1 km E de punctul "Cabana de metal", unde din 1999 se cercetează o necropolă de incinerare aparținând culturii Gârla Mare. Începând încă din 1986, din această zonă, a fost adunat de pe plajă un bogat material ceramic Coțofeni, tot acolo fiind găsite și resturi de schelete umane, dar fără a se putea asocia acestea cu materialele Coțofeni. În plus, anul trecut s-a observat în ruptura malului o groapă cu o deschidere de aproximativ 5 m care se adâncea până la -0,8 m de la nivelul actual de călcare, într-o depunere de nisip galben. Săpătura arheologică din acest punct a căpătat astfel un caracter de salvare. Dimensiunile sondejului - lungimea de 7 m și lățimea de 2,2 m (latura de V) și 1,7 m (latura de E) - și dispunerea lui (paralel față de lac), au fost determinate de spațiul restrâns păstrat între ruptura malului și drumul ce șerpuiește de-a lungul malului bălții.

Situația stratigrafică, înregistrată pe pereții de S al sondejului, este următoarea: deasupra nisipului galben, steril din punct de vedere arheologic, există un strat din pământ de culoare castanie deschisă, cu pete galbene, cu grosimea de aproximativ 0,5 m; peste acest strat există un altul gros de 0,4 m, de culoare neagră-cenușie, din care a fost săpată groapa observată în ruptura malului. Acest strat este suprapus de o depunere subțire de nisip eolian și de stratul vegetal actual. Se poate spune că stațiunea din acest punct are două niveluri de locuire. În nivelul I (inferior) s-au găsit câteva bucăți de lipitură de vatră și chirpic, oase de animale și fragmente ceramice de tip Coțofeni. În nivelul superior, materialele ceramice sunt amestecate; s-au găsit, astfel, fragmente ceramice Coțofeni, Basarabi și de epocă medievală. Groapa care a fost săpată din

acest nivel este un bordei secționat oblic de către sondaj, fiind surprins doar colțul de NE, astfel forma și dimensiunile complexului rămânând incerte. Se poate doar presupune că bordeiul avea formă rectangulară cu colțurile rotunjite și cu lungimea de aproximativ 5 m. Datorită omogenității coloristice a solului nu s-a putut stabili cu precizie nivelul de săpare a gropii bordeiului. Se poate spune doar că se adâncește cu aproximativ 0,6 m în nivelul I și în solul viu, măsurat de la baza nivelului superior. În umplutura gropii, pe lângă oase de animale și bucăți mici de chirpic, s-au găsit fragmente ceramice lucrate la roată și câteva cioburi Coțofeni și Basarabi antrenate. Imediat deasupra și pe fundul bordeiului s-au găsit 4 piese de fier: un cuțit, o spatulă, o grivcă și o limbă de înmănușare a unei piese care nu poate fi determinată. Tot pe fundul bordeiului zăceau două vase fragmentare lucrate la roată, din pastă cafenie închisă, cu nisip, de stil Basarabi Calafat, care, împreună cu piesele de fier amintite mai sus, datează bordeiul în sec. XIV p. Chr. Pe fundul bordeiului, constituit dintr-un strat cu multă cenușă, cărbune și oase arse, lângă limita de ENE a complexului a fost surprinsă o vatră de formă neregulată, cu dimensiunile maxime de 0,6 x 0,6 m, cu crusta groasă de 2 cm și miezul de 8 - 10 cm, ridicată pe un pat de pietriș mărunț. Peste vatră zăcea o bucată de chirpic care, după compoziție (lut amestecat cu paie), pare a fi o bucată de perete. La răzuire, în pământul de culoare cenușie care constituie fundul bordeiului au fost surprinse jumătățile de N ale gropilor notate Cpl. 2 și Cpl. 3, de formă circulară, doar în umplutura ultimei găsindu-se material arheologic: un fund fragmentar de vas lucrat la roată, de aceeași factură ca cele găsite în bordei.

În punctul "Botul Puriceanului" locuirea are 3 etape: primei îi aparține materialul Coțofeni care apare nederanjat în nivelul inferior și amestecat cu câteva cioburi Basarabi și de epocă medievală; a doua etapă, documentată de cioburile Basarabi amintite mai sus și, ultima, din sec. XIV p. Chr., căreia îi aparține și bordeiul cercetat.

La aproximativ 150 m E de necropola Gârla Mare din punctul "Cabana de metal - 2", în ruptura malului s-au observat fragmente ceramice de dimensiuni mari care păreau să provină de la un vas spart pe loc. În dreptul lor pe plajă se găsea mult material ceramic provenit din surparea malului, remarcându-se câteva fragmente mari de la un vas de tip pyraunos. S-a deschis o secțiune de 7,7 x 2,8 m pentru a surprinde contextul căruia îi aparține vasul. S-a observat că este un vas de mari dimensiuni, de uz comun, cu marginea simplă, decorat cu un brâu alveolat și 4 apucători. Partea superioară a vasului, sub presiunea pământului, s-a spart și prăbușit în interior. Printre cioburile căzute s-a găsit un percutor din rocă dură și puține oase mici, nearse. Fundul vasului zăcea pe un sol galben-închis, steril din punct de vedere arheologic. Nu a fost surprinsă o eventuală groapă în care să fi fost depus vasul. La limita de S a secțiunii a fost cercetată o groapă ovală cu dimensiunile de 1,4 x 1 m, adâncă de -0,2 m, cu puțin material atipic. Așezarea din acest punct are un singur nivel de locuire ce poate fi încadrat, pe baza vasului și a unor fragmente ceramice, în special de la castroane cu marginea decorată cu caneluri oblice, în Hallstattul timpuriu. Complexul astfel identificat se încorporează mai multor astfel de descoperiri înșirate de-a lungul malului sudic al lacului Bistreț, toate atestând o locuire intensă de la începutul epocii fierului. Amintim că cele mai importante descoperiri de acest fel făcute în zona lacului Bistreț sunt complexul de cult din punctul "La Nea Vasile Feraru" de pe grindul Prundu Măgarilor și așezarea întinsă din punctul "Nasta - La butoi" situată pe malul de S al actualului Bazin 4, fosta baltă Nasta.

Tot în cursul campaniei din 2000, profitându-se de nivelul scăzut (ocazional) al apei, s-a făcut o cercetare de teren în zona fostei bălți Nasta, în punctul "La butoi", unde în anii 1996 - 1998 s-a început cercetarea unei întinse așezări din prima epocă a fierului, cercetare întreruptă în anul 1999 datorită creșterii nivelului apei din lac, care a inundat obiectivul. Cu acest prilej pe plajă, în punctul amintit au mai fost descoperite și cercetate încă 3 gropi din stațiunea hallstattiană timpurie amintită, gropi care au fost numerotate, în continuarea celor săpate în 1996 - 1997, Gr. 79, 80, 81. Cele 3 complexe sunt de fapt funduri de gropi, părțile lor superioare fiind îndepărtate cu buldozerele cu ocazia lucrărilor de amenajare a crescătoriei piscicole. Cele trei gropi au fost identificate prin răzuirea plajei rezultate prin roaderea continuă a malului de către apa bălții, în special în lunile de iarnă și primăvară. După răzuială, fotografierea și desenul de plan s-a trecut la secționarea, săparea și desenul de profil.

Gr. 79. În umplutură (pământ negru, nisipos), au apărut doar bucăți mici de chirpic, un fragment de fund de vas și 2 - 3 cioburi atipice.

Gr. 80. În pământul negru-nisipos din umplutură s-au găsit multe bucăți de chirpic, doar 2 cioburi, din pastă de uz și decorate cu brâu și un inel din bronz.

Gr. 81 a apărut în plan ca o pată de pământ de culoare cărămizie ca rezultat al arderii, amestecat cu bucăți mari de chirpic și cenușă. În umplutură, în special în zona centrală a gropii s-au găsit fragmente de la 3 - 4 vase, oase de animal arse și nearse, inclusiv un craniu probabil de ovicaprină, pământ ars, bucăți de chirpic degradat, fragmente de lipitură de vatră, cărbune, cenușă. Materialul ceramic destul de numeros a permis identificarea următoarelor forme: strachină cu marginea arcuită spre interior, din pastă neagră, de calitate, uneori cu motiv stelar din caneluri pe partea interioară, vase bitronconice cu marginea lată și răsfrântă, unele fragmente cu caneluri scurte și oblice pe pântec, vase de uz comun, de mari dimensiuni, din pastă grosieră, cu cioburi pisate, arse la gălbui-cărămiziu, cafeniu, negru cu pete. Vasele aveau marginea simplă, cu un brâu profilat, puternic reliefat, aplicat sub margine. S-au găsit și câteva fragmente de vase de dimensiuni mai mici, probabil cești. Conținutul gropii, asemănător din multe privințe cu cel al altor gropi cercetate în punctul "La butoi", confirmă apartenența la Hallstattul timpuriu de tip Belegiš - Vârtop, pentru perioada de început a așezării.

În urma unei sesizări din partea localnicilor s-a făcut o cercetare de teren pe grindul Petrișor - Odină, situat la circa 4 km S de satul Hoarca, azi Bistrețul Nou, comuna Bistreț, și la circa 400 m N de actualul curs al Dunării. Este vorba de un grind din nisip, de dimensiuni mari, deranjat parțial de lucrări de îndiguire sau de arături. La suprafață și în spulberăturile de vânt se găsesc numeroase materiale ceramice reprezentate prin vase sparte pe loc, fragmente ceramice, oase de animale, chirpici, pietre. Materialul ceramic adunat din spulberăturile de vânt este constituit din vase întregi sau întregibile, fragmente ceramice ce aparțin la două categorii principale. Mai întâi este vorba de vase din pastă cenușie de foarte bună calitate, lucrate la roată, din care se pot distinge căni, castroane, vase de mari dimensiuni cu buza lățită spre exterior. Decorul, atunci când este prezent, este reprezentat prin motive în val realizate prin incizie sau lustru. A doua categorie este documentată prin vase din pastă cu multe cioburi pisate și nisip, lucrate de mână sau la roată, cu suprafața zgrunțuroasă, cafenii la culoare. Forma cea mai frecventă este a borcanului cu marginea ușor aplecată spre exterior, cu gât scurt, sau cu marginea îngroșată. Decorul, când este prezent, este reprezentat prin striuri orizontale în bandă sau linii în val. După aspect ceramica primei categorii poate fi datată în sec. IV - V p. Chr, iar cea din a doua categorie descoperirilor caracteristice sec. VII - IX p. Chr. bine reprezentate pe linia Dunării. Așezarea de pe Grindul Petrișor - Odină are o întindere remarcabilă ca dimensiuni. Importanța ei științifică nu mai trebuie subliniată, iar starea în care se găsește necesită o intervenție de urgență, motive pentru care colectivul șantierului arheologic și-a propus pentru campania viitoare o săpătură de informare.

Planșa 49

Informații suplimentare online

[Raportul 1016 din cronica.cimec.ro](http://raportul1016.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.Mapserver.Cimec.ro)
